

Aleš Gabrič

IGOR ROSINA V OČEH POVOJNE OBLASTI

Od sodelavca OF do sumljive osebe

Igor Rosina je bil ob koncu vojne aktivni član odporniškega gibanja. Vodstvo gibanja, ki je že bilo trdno v rokah komunistov, se je v zadnjem letu vojne že pripravljalo na povojno stvarnost, v kateri naj bi bila Jugoslavija tesna zaveznica prve države komunizma Sovjetske zveze. Po njenih vzorih in nasvetih njenih predstavnikov je bila maja 1944 ustanovljena OZNA (Odeljenje za zaščito naroda oz. po slovensko Oddelek za zaščito ljudstva). Njena temeljna naloga ob ustanovitvi je bila boj proti nasprotnikom osvobodilnega gibanja, toda že tedaj so načrtovalci njenega dela premišljevali tudi o njeni vlogi po vojni, ko naj bi bila zadolžena tudi za pregon nasprotnikov oblasti.³⁷³ Po prevzemu oblasti je OZNA začela s preganjanjem političnih nasprotnikov, med katere je štela tudi vodilne pripadnike predvojnih strank, sprva le tiste, ki niso sodelovali z osvobodilnim gibanjem. A je zelo zgodaj postala pozorna tudi na tiste, ki so bili med vojno njeni sodelavci, po vojni pa niso odobraval oblikovanja enostrankarskega režima po sovjetskem zgledu v Jugoslaviji. Podatke o teh ljudeh je zbiral referat za ostanke meščanskih strank. Po njem se je za te stranke in za ljudi, katerih delovanje so nadzorovali sodelavci politične policije, v virih uveljavila kratica OMS.

373 Dornik Šubelj, *Oddelek za zaščito naroda za Slovenijo*, str. 57–60; Vodušek Starič, *Prevzem oblasti*, str. 28–29.

Ko je leta 1946 oblast ukinila OZNO in jo nadomestila z Upravo državne varnosti (UDV; srbsko UDBA – Uprava državne bezbednosti), to ni prineslo spremembe v notranji politiki. Osebe, ki so se pred vojno uveljavile na politični sceni, so bile še vedno pomembna tarča politične policije. Le da so takšne ljudi pred vojno označevali po klasičnih političnih strankarskih oznakah ali pa kot opozicijo, po vojni pa se je zanje uveljavilo drugačno označevanje. Državni voditelj Josip Broz - Tito je ocenil, da opozicija ne ponuja ničesar novega in večinoma le sledi nasvetom iz tujine. »V času pred berlinsko konferenco so si neki reakcionarni krogi iz inozemstva na vse kriplje prizadevali preko opozicije, da bi izzvali vladno krizo«,³⁷⁴ je poudaril Tito. Ob čedalje pogostejšem označevanju nasprotnikov kot reakcionarjev je začel pojem opozicija izginjati iz politične terminologije. Politiki, ki jim je bil na sledi referat za ostanke meščanskih strank oz. OMS, so bili v javnosti kmalu ožigosani zgolj kot »reakcija«, kar naj bi bilo v popolnem nasprotju z avantgardnostjo, ki naj bi jo predstavljala nova oblast.

V prvem povojnem obdobju je v Jugoslaviji sicer uradno še obstajalo nekaj strank. Z njimi so poskušali navezati stik tudi nekateri slovenski politiki, a so bili pri tem precej neuspešni. Za razliko od Srbije ali Hrvaške, kjer se je nekaj opozicijskim strankam uspelo registrirati, v Sloveniji ni prišlo niti do resnejšega poskusa prijave opozicijske stranke.³⁷⁵

Komunistična oblast se zatorej v Sloveniji ni ukvarjala z vprašanjem, kako onemogočiti delovanje opozicije, saj te v pravem pomenu besede niti ni bilo. Bolj se je iskanje političnih nasprotnikov osredotočilo na tiste, ki jih je politična policija ocenjevala kot potencialne politične nasprotnike, in sicer kot tiste, ki bi v spremenjenih političnih razmerah lahko postali organizatorji politične opozicije. Med imeni tistih, ki so jih komunistični oblastniki prištevali med svoje poglavitne nasprotnike takoj po vojni, Rosinovega imena še ne najdemo.³⁷⁶ Ne najdemo ga na primer v elaboratu »Okvirno poročilo o organizaciji naše reakcije«³⁷⁷ iz leta 1945, v katerem je sicer naštetih nekaj deset potencialnih opozicijskih predstavnikov v Sloveniji. Na seji centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije 22. oktobra 1945 ob obravnavi položaja na terenu v okrožju Maribor med politično bolj problematičnimi niso bili niti posredno omenjeni nekdanji liberalci ali kmetijci, temveč so jih bolj skrbeli vpliv duhovščine in slabosti v lastnih vrstah.³⁷⁸ Rosine ne najdemo omenjenega v poročilih OZNE iz leta 1945 o nasprotnikih iz vrst pred vojno pomembnih političnih strank.³⁷⁹ Na njegovo

374 Broz, *Graditev nove Jugoslavije. Prva knjiga*, str. 153.

375 Gabrič, *Opozicija v Sloveniji po letu 1945*, str. 105–108.

376 Gabrič, *Opozicija ali nasprotovanje novim oblastem v letu 1945*.

377 SI AS 223, š. 28, *Okvirno poročilo o organizaciji naše reakcije*.

378 Drnovšek, ur., *Zapiski politbiroja CK KPS/ZKS 1945–1954*, str. 46.

379 *Iz arhivov slovenske politične policije*, str. 163–171.

ime naletimo šele v poročilu UDV iz leta 1950, v katerem so poročali o svojem delovanju od leta 1945 in pri orisu strank liberalnega tabora navedli:

»Bivšo SKS (Samostojna kmečka stranka) je po vojni predstavljal odvetnik dr. Igor Rosina, ki je bil najaktivnejši od vseh predstavnikov bivših meščanskih strank. Volitve je ocenil za mogočno demonstracijo kmetov proti novi oblasti in začel povezovati nekdanje pripadnike ZKFD (Zveza kmečkih fantov in deklet) ter sestavljati program stranke. Program je bil konglomerat Masarykove filozofije in Webrovega učenja o agrarizmu in seveda ostro naperjen proti komunizmu. Po intervjuju maršala Tita z dopisnikom nekega ameriškega lista pa je postal tako malodušen, da je prenehal z vsakim delom in popolnoma opustil misel na svoj program.«³⁸⁰

Kot pri nekaterih drugih osebah bi lahko tudi opisovanje Rosine kot zelo pomembnega pri poskusih snovanja opozicije leta 1945 ocenjevali kot pretiravanje analitikov politične policije, ki so skušali s tem povečevati svojo vlogo in pomen v državi. Glede Rosinovih protikomunističnih stališč sicer najdemo več opazk že v dokumentih iz leta 1945, a bi jih težko orisali kot tako skladno politično akcijo, kot je to poskušala nekaj let po vojni prikazati UDV, naslednica OZNE. Vsekakor pa je bil že zgodaj zabeležen v kategoriji političnih veljakov bivših predvojnih strank, ki jih je OZNA in kasneje UDV vodila v kategoriji OMS, oziroma kot ostanke meščanskih strank.

Pripombe na račun dela Igorja Rosine so se začele vrstiti kmalu po koncu vojne. Kot pravnik je Rosina dojemal poslanstvo prava po načelih, ki jih je bil vajen iz svoje dotedanje kariere. Že ko se je nekaj dni po koncu vojne, 17. maja 1945, potegnil za stanovskega kolega Edvarda Kupnika iz Maribora, ki je bil aretiran, in v izjavi zapisal, da je izjavo »pripravljen potrditi pred sodiščem«, ³⁸¹ vsekakor ni požel odobravanja oblastnikov nove dobe. Še bolj je to prišlo do izraza avgusta 1945, ko je bil Anton Kunej iz Framu po Rosinovi zaslugi obsojen na zelo milo kazen. Pooblaščenec OZNE za Maribor je v poročilu zapisal: »Narod se zgraža spričo lahke obsodbe, češ: ‚Kako to, da so drugi v lagerju z lažjimi ovadbami dosti težje obsojeni.‘«³⁸²

V obdobju pred volitvami leta 1945 se je Rosina zameril novim političnim veljakom, ker je, v skladu s predvojno politiko svoje stranke, zagovarjal stališče, da morajo kmečki sloj v predstavnih telesih zastopati kmetje. Izpostavil se je na sestanku volivcev v Framu, kjer je, tudi s pomočjo njegove argumentacije, na volilno listo prišel posestnik in mlinar, torej predstavnik ekonomsko močnejšega kmečkega stanu, sicer član Osvobodilne fronte ter ugleden mož, a s strani vlada-

380 Prav tam, str. 424.

381 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 2-3, Cm 0018604-0018605.

382 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 4, Mm 0021702.

jočih vendarle ocenjen kot star in neodločen ter kot takšen primerna opora za »reakcijo«. Rosina naj bi s svojim nastopom na sestanku, na katerem ni slavila kandidatka oblasti, ki naj bi bila »trn v peti združni reakciji«, močno pripomogel, da se »je povečal razdor med delavci in kmeti«. Poleg angažiranja v korist »reakcije« iz Frama so mu policijski sodelavci zamerili še druženje z osebami, ki naj bi med vojno sodelovali z okupatorji. »Iz vsega njegovega dela pa je razvidno, da je dr. Rozina popolnoma na strani reakcije«, je ob koncu poročila 24. avgusta 1945 sklenil pooblaščenec OZNE za Maribor.³⁸³

Rosino so oblastniki tako začeli že zgodaj prištevati med potencialne sodelavce opozicije in podpornike »reakcije«. Uvrščali so ga v skupino tistih politikov stare generacije, ki svoje povezave iščejo zlasti med izobraženci, s tem pa posredno nasprotujejo naslonitvi na delavsko-kmečki razred, ki naj bi bil opora novih oblasti.³⁸⁴ Vsi ga niso ocenjevali skozi takšne oči kot sodelavci tajne policije. Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njegovih pomagačev ga je ob slovesu od njih, ko je prestopil med advokate, nagradila z zelo pohvalno karakteristiko.³⁸⁵

Vodja komisije Makso Šnuderl je zaznal odmik Rosine od politike Osvobodilne fronte v približno istem času kot OZNA, torej v predvolilnem obdobju. Ob njunem pogovoru 4. oktobra 1945 je Šnuderl ocenil, da je Rosina »spet pod nekim vplivom«, in zapisal, da mu je Rosina rekla, »da smo ‚mi‘ preveč pod vplivom KP«. Z »mi« je verjetno mislil na nepartijce v Osvobodilni fronti, ki bi si lahko po Rosinovem mnenju, če bi nastopili odločneje, izborili večji kos politične pogače: »Če bi hoteli, bi mi dobili vse, KP pa nič.« Šnuderl se z njim ni strinjal, ocenjeval je, da »take govorice pač troši buržoazija okoli in po Mariboru«. Da je v razmišljanju Igorja Rosine vsekakor prišlo do preobrata, nedvoumno pokaže pripis Maksa Šnuderla: »Zadnjič je bil še čisto na liniji OF.«³⁸⁶

Tri dni pred volitvami, ki so potekale 11. novembra 1945 in zapečatile po vojno usodo Jugoslavije, je med Šnuderlom in Rosino potekal že »hud političen spopad«. Vzrok naj bi bil, po Šnuderlovih besedah, pomanjkanje real-politike pri Rosini, ki ga je opisal takole: »On je star zanesenjaka za neke fiktivne človečanske pravice in za realnost v politiki nima občutka.«³⁸⁷ Kot politično nezanesljivega so ga ocenili tudi vodilni politiki v Mariboru, tako da so ob koncu leta 1945 ob zmanjševanju števila zaposlenih na ministrstvih odločili, »da bo dr. Rosina v okviru reorganizacije ministrstev in ustanov reducirana.«³⁸⁸

383 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 4, Mm 0021702.

384 Prim. SI AS 1931, ZA–1662, dok. 5, Mm 60739.

385 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 6, Mm 0021688.

386 Šnuderl, *Dnevnik* 2, str. 458.

387 Prav tam, str. 472.

388 Navedeno po: Vodušek Starič, *Prevzem oblasti*, str. 378. Posodobljen citat tega arhivskega dokumenta gl. v poglavju Igor Rosina, stanovski tovariši in Odvetniška zbornica med oblastjo in avtonomijo 1944–1947.

Ko je prestopil v odvetniške vrste, so se nesoglasja med Rosino in predstavniki novih oblasti stopnjevala. V več primerih je na sodišču zagovarjal obtožence na procesih, ki so imeli močne politične primesi. Iz kasnejšega zapisa iz leta 1953 je razvidno, da naj bi se Rosina zameril oblastnikom »radi primerjave Škamličeve bande s partizani«. ³⁸⁹ Šlo je za sodni proces proti skupini Jožefa Škamliča in prekmurskemu dekanu Ivanu Jeriču, ki je potekal pred vojaškim sodiščem v Mariboru 7. in 8. oktobra 1946, sodba pa je bila izrečena 10. oktobra. Prvoobtoženi so bili člani skupine, ki je sodelovala z obveščevalnim centrom jugoslovanskih političnih emigrantov v Avstriji, tem pa so načrtovalci sodnega procesa pridružili še nekatere duhovnike, da bi katoliško cerkev prikazali kot nasprotnico državnih oblasti. Času primerne so bile zasliševalske metode, pritisk na zaprte in podtikanje sodelavcev politične policije, ki naj bi na procesu sprovcirale obtožene, da izrečejo čim več misli, ki bi lahko koristile sodnemu aparatu režima. ³⁹⁰ Vse skupaj je spremljala še pompozna medijska gonja proti obsojenim in zaključek časopisnega poročila v tedaj osrednjem slovenskem dnevniku *Slovenski poročevalec* je pospremil zapis: »Ves čas razprave so prihajale na sodišče resolucije iz vseh delov severne Slovenije, v katerih delavci, kmetje in mladina zahtevajo na množičnih sestankih, da sodišče te zločince najstrožje kaznuje.« ³⁹¹

V takšnih razmerah zastopanje obtoženih nikakor ni bilo hvaležno delo. S čim natančno naj bi se Rosina pregrešil in postal v očeh političnih in sodnih veličin nove dobe nezaželena odvetniška figura, zaradi pomanjkanja primarnega gradiva ni možno natančneje ugotoviti. Sklepamo pa lahko, da zapis policijskega sodelavca, da je Rosina pred sodiščem »večkrat napadalen, ironizira ugotovitve preiskave in obtožbe in jih bagatelizira«, nakazuje, da njegov »klasični« odvetniški pristop, s katerim je poskušal spodbijati dokazno gradivo, pokazati na nelogičnosti obtožnice in izpostaviti olajševalne okoliščine, nikakor ni bil po godu »ljudstvu«, ki v resolucijah zahteva strogo kaznovanje, in tajnemu sodelavcu policije, ki mu je sicer v nadaljevanju poročila priznal: »Strokovno velja kot sposoben ter radi svojih intelektualnih kvalitiet igra eno vodilnih vlog med mariborskimi odvetniki.« ³⁹²

389 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 40, Mm 60791.

390 Več gl. Čoh, »Za svobodo, kralja in domovino«, str. 202-207; *Slovenski poročevalec*, VII, št. 235, 8. 10. 1946, Razprava v Mariboru razkriva zločinsko delo protiljudskih množic, str. 4; *Slovenski poročevalec*, VII, št. 236, 9. 10. 1946, Obtoženi Jerič priznava, da je bil vodja zločinske organizacije, str. 2; *Slovenski poročevalec*, VII, št. 239, 12. 10. 1946, Sodba proti narodnim izdajalcem in članom razbojniških tolp v Prekmurju, str. 2.

391 *Slovenski poročevalec*, VII, št. 236, 9. 10. 1946, Obtoženi Jerič priznava, da je bil vodja zločinske organizacije, str. 2.

392 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 7, Mm 0021706.

olajša delo sodišča. Mariborsko sodišče še ni povsem renovirano pač pa poslujejo že vsi oddelki razven arhive. Glede kazenskih zagovorov je omeniti, da je delo odvetnikov otežkočeno ker ni dovoljeno do razprave same razgovarjati se s kljijentom brez prisotnosti uradnih oseb, za razgovor sam pa je potrebno dobiti predhodno posebno dovoljilo javnega tožilstva. V praksi vsled tega v večini, slučajev do glavne razprave med branilcem in zagovornikom sploh ne pride do osebnega kontakta.

Odvetniki v Mariboru so vsi člani Osvobodilne fronte.

Odlomek iz zapisnika prvega sestanka mariborskih odvetnikov po pozivu delegata dr. Lavriča, da si izberejo svojega zaupnika. To je postal Igor Rosina, ki je tudi avtor zapisnika sestanka, v katerem med drugim poroča delegatu o težavnem delu odvetnikov v kazenskih postopkih, omeni pa tudi, da so vsi mariborski odvetniki člani OF. Datirano z dne 28. marca 1946.

(AOZ, š. 70, mapa Zaupniki, 2. stran. Posnel: Boštjan Novak)

Da odvetniki na političnih procesih niso dobili ustrezne vloge, je razvidno iz spominov Ivana Jeriča na omenjeni proces proti Škamliču in soobtoženim. Odvetnika mu je že v pozni fazi postopka določilo sodišče, a v stik z njim skorajda ni prišel: »Ko sem zahteval izrecno pravico vsakega obtoženca, da smem pred razpravo govoriti s svojim advokatom, so mi dovolili, da smem z njim govoriti pet minut vpricho enega častnika.«³⁹³

Odvetniki s takšnim pojmovanjem odvetništva, kot ga je imel Rosina, so bili v prvih povojnih letih komunističnega režima nezaželeni, krila pa so jim poskušali pristriči z novo kazensko zakonodajo in novim zakonom o odvetništvu. Odvetniki so pod udar oblasti prišli na začetku leta 1947, propagandistično zaslonbo za obračunavanje pa je 27. februarja 1947 z objavo daljšega članka Odvetniki starega kova ponudil časopis *Slovenski poročevalec*. V njem Rosina sicer ni bil omenjen neposredno, saj so kot izhodišče za napad na »odvetnike starega kova« propagandisti izbrali znano ljubljansko odvetnico Ljubo Prenner.

Kritike naj bi vzbujale bes širših množic proti odvetnikom, ki uspešno zagovarjajo tiste, ki so bili po mnenju oblastnikov dovolj krivi že brez sodnega procesa. Bile pa so tudi v opomin vsem nepokornim odvetnikom oz. pravnikom. Kaj takšnega, kar so sicer pripisali Prennerjevi, bi lahko kot slabo potezo pripisali tudi Rosini? En očitek se je nanašal že na primerjavo političnih policij različnih

393 Jerič, *Moji spomini*, str. 252.

režimov in kritiko pridobivanja izsiljenih priznanj. V *Slovenskem poročevalcu* so to komentirali takole: »S takim načinom zagovora hoče v očeh nepoučene javnosti postaviti Upravo državne varnosti v isto vrsto z nekdanjo zloglasno domobransko politično policijo, ki je z inkvizicijskimi metodami izsiljevala priznanja o dejanjih, ki jih osumljenec v resnici ni nikdar zagrešil, ki pa so bila okupatorjevim hlapcem potrebna, da so mogli s pomočjo takih izsiljenih priznanj preganjati pristaše narodno osvobodilnega gibanja.« Kot nesprejemljiva metoda odvetniškega dela je bilo omenjeno tudi, da »skuša na razpravah osmešiti proces ali pa dokazovati neverodostojnost dokazov, ki jih je predložil tožilec«. Ali pa, da »namesto stvarnega dokazovanja, ki naj bi pripomoglo k ugotovitvi objektivne resnice, se običajno poslužuje raznih zbadljivih in dvoumnih ‚duhovitosti‘, ki naj bi zasenčile obtožbo in izvajanja javnega tožilca«. Sklep časopisnega napada na »odvetnike starega kova« je brez slepomišenja sporočil, da jih nova oblast ne misli več trpeti: »Določbe zakona o odvetništvu so jasne in imajo namen, da se enkrat za vselej izkorenini stara advokatska praksa, da prenehajo biti odvetniki zagovorniki zločinov in da se napravi konec izigravanju zakonov, ki so in morajo biti v ljudski državi enaki za vse. V ljudski državi, v ljudskem sodstvu odvetnik ne sme biti več branilec zločinov in zločincev, marveč iskalec objektivne resnice in glasnik zakona, reda in pravičnosti.« Člankar je iz teh misli izpeljal tudi končni sklep in nakazal, kaj se bo dogajalo v naslednjih dneh: »To naj upošteva tudi komisija, ki ima v smislu zakona o odvetništvu nalogo, da izloči iz vrst odvetnikov tiste, ki niso vredni, da bi še nadalje vršili to važno in odgovorno nalogo.«³⁹⁴

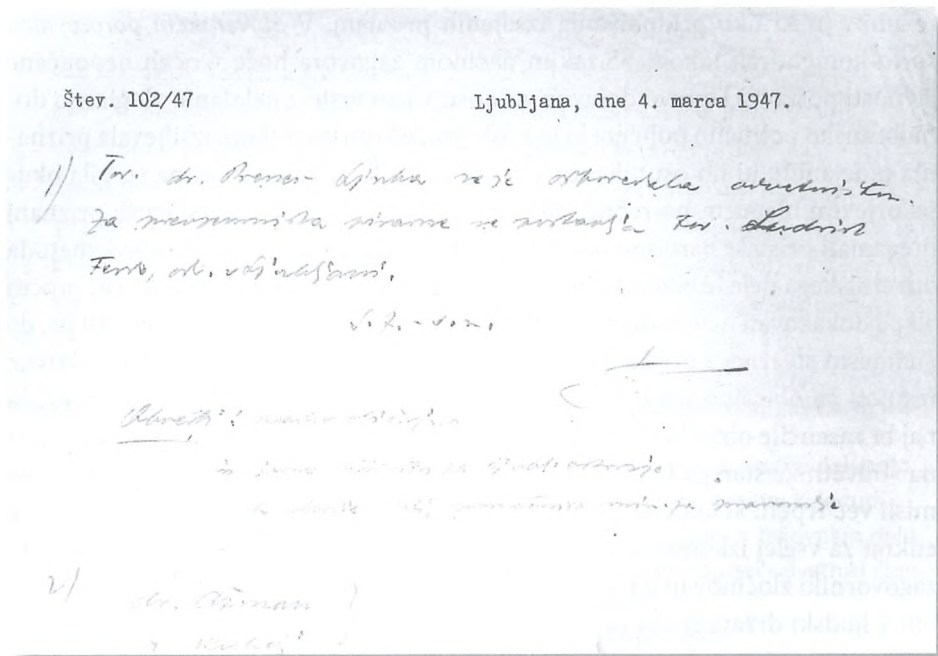
V članku napadena Ljuba Prenner je slutila, kaj bo sledilo, zato se je že naslednji dan odpovedala advokaturi. Uradno odločbo o izključitvi pa je dobila 31. marca 1947,³⁹⁵ istega dne kot Igor Rosina.

Proces odvzemanja advokatur neposlušnim odvetnikom se je odvijal v obdobju, ko so potekale sorodne čistke tudi proti nekaterim drugim skupinam intelektualcev. Do tega je prihajalo od konca leta 1946 dalje, ko je oblast v Jugoslaviji začela uveljavljati ostrejšo kulturnopolitično usmeritev, ki naj bi se čim bolj približala iz Sovjetske zveze uvoženim načelom kulturne politike. V začetku leta 1947 je na primer potekala čistka v Društvu slovenskih književnikov in trinajst književnikov je februarja prejelo dopis, da so izbrisani iz članstva.³⁹⁶ Sredi leta

394 *Slovenski poročevalec*, VIII, št. 49, 27. 2. 1947, -m: Odvetniki starega kova, str. 3.

395 Gabrič, Kekec, Rajšter, *Odvetnica in pisateljica Ljuba Prenner*, str. 66–67. Prim. to gesto z gesto Igorja Rosine, ki je na Vrhovno sodišče sicer vložil pritožbo zoper sklep Komisije, sam pa se je opravljanju advokature odpovedal ne glede na njen uspeh. Gl. poglavje Igor Rosina, stanovski tovariši in Odvetniška zbornica med oblastjo in avtonomijo 1944–1947 in poglavje O odnosu Igorja Rosine do povojne politične stvarnosti v poročilih sodelavcev UDV.

396 Gabrič, Borko v času ideoloških nestrpnosti, str. 407–408; Gabrič, Kekec, Rajšter, *Odvetnica in pisateljica Ljuba Prenner*, str. 62–63.

Ročni zaznamek, ki si ga je neznan zbornični uslužbenec naredil o obvestilu o odgovori odvetniškemu poklicu s strani dr. Ljube Prenner dne 4. marca 1947, skoraj mesec dni pred objavo sklepa Komisije za presojo pravice do odvetništva, da tudi njej odvetništvo vzame. (AOZ, š. 69, mapa 1946. Posnela: Katja Škrubej)

1948 pa sta bili ob ponovnem evidentiranju akademikov po sprejetju zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti iz vrst članstva akademije črtani dve imeni.³⁹⁷

V že omenjenem članku v *Slovenskem poročevalcu* lahko najdemo poudarke, ki jih je oblast uporabljala v postopku odvzemanja pravice do opravljanja odvetništva v čistki proti odvetnikom starega kova, tudi v primeru Igorja Rosine. Že uvodni del obrazložitve o izgubi pravice do izvrševanja odvetništva – »Odvetništvo v novi ljudski oblasti predstavlja vzvišen poklic, ki po svojih nalogah stoji v popolnem nasprotju z nalogami, kakor jih je večina odvetnikov v predaprilski Jugoslaviji razumela in izvrševala« – je napovedal stil pisanja proti odvetnikom starega kova. Tudi konkretizacija stališč z očitki na račun Rosine je spominjala na kritikantski ton na račun odvetnikov iz *Slovenskega poročevalca*. Člani komisije Heli Modic, Boris Kocijančič in Kostja Konvalinka so v poročilu namreč zapisali: »Iz osebnih poizvedb pri sodiščih in javnih tožilstvih v

³⁹⁷ Gabrič, Izključevanje Ušeničnika iz javnosti, str. 80–83.

ODVETNIK-
DR. IGOR ROSINA
MARIBOR

PARTIZANSKA CESTA 16 - TELEFON 21.07

Takso Din 10 plačana
po Tar. post. 1.

Kolek za Din 20.--
priložen. ay

Odvetniška zbornica v Ljubljani

Dejelo 30.-5.-1947

Štev. 281

O d v e t n i š k i z b o r n i c i (znamka 2.50 Din
v roke tov. delegata priložena za
odgovor). ay

v =Ljubljani.

Podpisani Dr R o s i n a Igor prosim, da mi tov. naslov izda potrdilo o izvršeni koncipijenturi in času izvrševanja advokature, ki sem jo izvrševal do 15. maja tega leta ko sem javil finančnemu odseku Oklo Maribor=Mesto, da sem prekinil z izvrševanjem tega poklica. Neglede na svojo, proti odločbi o odvetju pravice do izvrševanja odvetništva vloženo pritožbo in njen uspeh ali neuspeh, se podpisani odpovedujem izvrševanju odvetništva. Potrdilo tov. naslova potrebujem v svrhu iskanja službe.

Koncipijentsko prakso sem vršil od 3.12.1924 do 4.10.1926 in od 4/1927 do 4.12.1929. Šodno prakso sem izvršil od 4.10. 1926 do 4.10.1927 za kar imam posebno potrdilo. Odvetniški izpit sem položil v dneh 6, 8 in 10 maja 1929. S sklepom tov. naslova od 4.12.1929 pod števil. 1699=29 sem bil upisan v imenik odvetnikov s sedežem v Mariboru. S sklepom od 26.4.1941 se mi je dovolila preselitev v Ljubljano, s sklepom od 6.6.1941 pa v Matliko. Po osvoboditvi sem izvrševal odvetništvo v Mariboru od 1.4.1946 do 15. maja 1947 odnosno do današnjega dne.

Vsi ti podatki bodo verjetno razvidni iz knjig tov. naslova tako, da se mi bo moglo izdati odgovarjajoče potrdilo. V kolikor posamezni podatki ne bi bili razvidni prosim, da se mi izda potrdilo o podatkih kolikor so znani.

Prilagam kolek po 20 din.

Smrt fašizmu= svoboda narodu!

Dopis Igorja Rosine delegatu Lavriču z dne 30. maja 1947, v katerem se Rosina sam odpoveduje odvetništvu ne glede na to, ali bo njegova pritožba zoper sklep Komisije o odvetju pravice do odvetništva na Vrhovnem sodišču uspešna ali ne.

(AOZ, Osebna mapa I. Rosine. Posnel: Boštjan Novak)

Mariboru je komisija ugotovila, da dr. Rosina Igor, kadar nastopa pred sodišči v kazenskih zadevah, ne deluje v interesu pravilnega poteka in rešitve kazenskega postopanja, ampak z neumestnimi opazkami ironizira rezultate preiskave, s čimer v kazenskem postopanju ne koristi v nobenem pogledu.«³⁹⁸

Po izgubi advokature je Rosina postal zanimivejša tarča za sodelavce državne varnosti. Po obvestilu iz julija 1947, da »od časa, ko mu pritožba radi odbite advokature je bila odklonjena, postaja vedno bolj nedostopen« in da »udarniškega dela na izvršuje, kakor nihče od družine, ki se izolira«, ter zapisih, da rad »drži govorance«, je UDV sklenila, da je treba preko sodelavcev vstopiti v Rosinov družinski krog in »poročati o političnih debatah pri dr. Rozini«. ³⁹⁹ V drugi polovici leta 1947 je bilo sestavljenih nekaj kratkih orisov z osnovnimi biografskimi podatki o Rosini in njegovem predvojnem političnem udejstvovanju, zlasti pri Zvezi kmečkih fantov in deklet. Skromnost sporočil pa nakazuje, da ta organizacija le ni bila tista, ki bi bila v ospredju zanimanja komunistične policije.

Pozornost policije na Rosino v času odpiranja Jugoslavije proti Zahodu

Na politike predvojne dobe je postala politična policija vnovič zelo pozorna nekaj let po vojni po dveh pomembnih političnih prelomih Jugoslavije. Prvi je bil informbirojevski spor s Sovjetsko zvezo, ko je bila policija sicer bolj zaposlena z zapiranjem dejanskih in namišljenih podpornikov Stalinove politike, ki se jih je oprijelo poimenovanje informbirojevci. Še bolj v ospredje pa so politiki starega kova stopili v začetku petdesetih let, ko se je že nakazovalo, da Sovjetska zveza s sateliti ne bo napadla Jugoslavije in se je ta začela odpirati proti zahodnemu svetu. Politiki in notranja uprava so se zavedali, da je precejšen del nasprotnikov režima pomislil, da odmik od sovjetskega stalinističnega modela lahko približa Jugoslavijo tipu zahodnih demokracij, zato so bili pozorni zlasti na tiste, ki so menili, da morata v Jugoslaviji ustrezno vlogo dobiti opozicija oz. nove politične stranke in večstrankarski sistem.

Za Rosino so že kmalu po začetku spora med Titom in Stalinom izvedeli, da nikakor ne simpatizira s sovjetsko stranjo in da se je zavedal Titove moči v državi, ki ima »vse za seboj – vso vojsko in OZNO«. ⁴⁰⁰ Poglavitne notranje politične informacije je Rosina v prvem povojnem obdobju dobival od Maksa Šnuderla, a sta se močno sporekla ob sodnem procesu proti Črtomirju Nagodetu in soobtoženim, ko je Rosina Šnuderlu očital dvoličnost in nenačelnost. Poročila

398 Odločba (izguba odvetništva), 31. 3. 1947.

399 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 10, Mm 0021703.

400 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 11, Mm 0021708.

o Rosini so se od leta 1948 množila, Šnuderl pa je imel v njih vse manjšo vlogo. Poročila sodelavcev UDV, ki jim seveda še zdaleč ne gre popolnoma zaupati, so se močno razlikovala: od zapisov, ki so Rosino opisovali kot treznega in analitičnega opazovalca političnega trenutka, pa do povsem fantastičnih ocen, ki bi jih malce bolj razgledana osebnost bolj težko resno izrekla. Med zapiske, ki podpirajo prvi opis, bi na primer lahko uvrstili Rosinovo oceno, da »Angležem in Amerikancem je vseeno, kaj dela Tito doma, poglavitno jim je, da jim sedaj Tito koristi v borbi proti boljševizmu«. Manj verjetna ali pa morda prehitra ocena politične policije je bila zabeležka iz istega poročila iz junija 1949: »Rosina Igor se smatra za bodočega voditelja naprednih ljudi v Mariboru. Upa, da pride do ustanovitve opozicionalne stranke pri bodočih volitvah, kjer bi on igral primerno vlogo«. Med zapisi iz udbovskih poročil o Rosinovi dejavnosti, ki daleč presegajo meje realnosti, pa je na primer zabeležka o pogovoru, v katerem naj bi bilo izrečeno (besede sicer niso Rosinove), »da bodo sigurno v jeseni volitve in da je Anglija obljubila Titu azil na Škotskem«. ⁴⁰¹

Poročila policijskih sodelavcev, ki so navajala Rosinova stališča, so se začela ponavljati in so navajala Rosinove besede o nujnosti oblikovanja opozicije v Jugoslaviji, z gledovanju po modelu zahodnih demokracij in kritiziranju enopartijskega sistema v državi. Rosino so spremljali ob njegovih pogovorih s prijatelji v hotelu Orel. Februarja 1950 je policija ocenjevala, da je ta družba ljudi (naštetih jih je bilo cca. deset) »edini center, kjer so nekateri politiki vsaj družbeno povezani«. Dopusčali so sicer možnost, da bi lahko v posebnih razmerah eventualno kaj političnega postorili, toda že iz poročil UDV je bilo očitno, da so se omenjeni bivši politiki in izobraženci zavedali svoje realne moči oz. svoje nemoči. Ob volitvah marca 1950 so na primer ocenjevali, »da volitve ne bodo vplivale na notranje politični položaj, ker se režim ne bo spremenil ali vsaj omilil«. Ker »opozicija nima garancije, da bodo volilni rezultati v skladu z oddanimi glasovi, in ker javnost, še manj pa inozemstvo ne bo izvedelo za pravo razmerje med oddanimi glasovi, zato nima smisla, da bi opozicija uradno izdala kake parole glede volitev, posebno še, ker se je, kljub nasprotnim zagotovitvam, bati represalij po volitvah«. Omizje je bilo sicer prepričano, da bi v primeru normalnih volitev »črna skrinjica« močno slavila, da pa ni možno računati na poštene volitve. Za Rosino je bilo zabeleženo, da »gleda zelo temno na politični položaj«. ⁴⁰²

Že iz poročil iz pomladi 1950 je opazno, da je Rosina izgubil upanje, da bi odpiranje proti zahodu lahko doprineslo k izboljšanju pogojev za delovanje opozicije v Jugoslaviji. Sodelavci UDV so zaznali njegovo oceno, da »Tito dela socializem sprejemljiv za zapad«, utrdilo se je njegovo prepričanje, »da zapad Tita

401 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 15, Mm 0021692.

402 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 22-23, Mm 0021694-0021695.

zaenkrat ne bo pustil pasti, da bi mu v skrajni sili dali tudi azil«. ⁴⁰³ Posebne policijske pozornosti so bili deležni Rosinovi stiki z osebami, s katerimi je pred vojno sodeloval pri liberalnih organizacijah. Toda poročilo iz julija 1950 nakazuje, da realno na obnovitev političnih vezi pravzaprav ni kaj dosti računal: »Navdušenje nad organizacijo kmečkih fantov in deklet ga je precej minilo, češ da je še vse prezgodaj in prenevarno.« ⁴⁰⁴ Poročilo UDV iz januarja 1951, da je Rosina po volitvah marca 1950 »pričel z aktivizacijo stare zaupniške mreže ZDKFD in pisati program«, tako v luči prejšnjih navedb deluje kot izrazito pretiravanje analitikov notranje oblasti. V istem poročilu so tudi gostilniška omizja, ki so bila v nekaterih drugih poročilih običajno sicer opisana kot kramljanja nekoč pomembnejših in dandanašnji nepomembnih oseb, ocenjena kot »druženja z ostalimi bivšimi mariborskimi predstavniki meščanskih strank«. ⁴⁰⁵ Kar je bila povsem običajna terminologija tistega referata UDV, ki se je ukvarjal z OMS (ostanki meščanskih strank).

Vodilni politiki v Sloveniji so tovrstno dejavnost politikov predvojne dobe ocenjevali zlasti skozi prizmo delovanja zahodnih velesil. »Anglo-Amerikanci so se orientirali le na politično špijonažo, ki je precej kvalitetna«, je politbiroju Komunistične partije Slovenije 2. februarja 1951 poročal notranji minister Boris Kraigher in dodal, da za organiziranje opozicije iščejo sodelavce zlasti med politiki predvojnih meščanskih strank. Na prvem mestu med tistimi, ki naj bi se vnovič bolj politično angažirali, je Kraigher izpostavil, da »so aktivni bivši kmetijci«. Navedel je imena štirih domnevnih voditeljev, med njimi tudi Rosino. Očitno je Kraigher policijskim poročevalcem s terena precej zaupal, saj je med drugimi bolj pasivnimi politiki kot edine z nekaj več pobude omenil tiste, ki naj bi nadaljevali predvojno tradicijo SKS. »Kmetijci organizirajo neko opozicijsko fronto – najaktivnejši so v Mariboru«, je omenil Kraigher in med štirimi potencialnimi opozicijskimi politiki iz tega kroga vnovič navedel Rosino. Da pa vendarle ni šlo za akcije, ki bi morale zbujati strožji odgovor oblasti, je Kraigher sklenil z nekoliko lakonično oceno: »Liberalci so najbolj korajžni na pogrebnih govorih.« ⁴⁰⁶

UDV je leta 1951, ko je Igor Rosina vložil vlogo za vnovično pridobitev dovoljenja za opravljanje odvetništva, poskušala njegov nezavidljivi položaj izkoristiti in ga pridobiti za svojega sodelavca. Toda Rosina je na pogovoru 18. oktobra 1951 odkrito povedal, da »se načeloma ne strinja z marksizmom, niti ne z današnjim režimom v Jugoslaviji«, a je dodal, da kljub užaljenosti zaradi izgube ad-

403 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 24, Mm 0021696.

404 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 25, Mm 0021697.

405 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 27, Mm 0021690.

406 Drnovšek, ur., *Zapiski politbiroja CK KPS/ZKS 1945–1954*, str. 262–263.

vokature ni storil nič protizakonitega proti državi. Odločno je izjavil, da ne misli poročati o pogovorih s starimi znanci, ko »se med njimi res govorijo kake neumnosti«, saj se »špiclanje (...) upira njegovemu značaju in vzgoji«. Poročevalci UDV so ocenjevali, da Rosina v zadnjem času ni dajal protirežimskih izjav, zato so predlagali, da se Rosini izda dovoljenje za advokaturo, saj naj bi mu tako pokazali, »da ni potrebno biti sodelavec UDB-e, če hočeš dobiti advokaturo, kar bo sigurno pozitivno vplivalo na njega in na njegov odnos do nas«. ⁴⁰⁷

Jugoslovansko navezovanje na zahodne države je pri velikem delu starejše generacije politikov v Jugoslaviji prineslo slovo od upanja, da je v danih okoliščinah možna sprememba režima v državi. Spoznanje, da ZDA stavijo v Jugoslaviji na Tita, da so utrditev Titove moči ocenjevale kot edino možnost, ki je omogočala jugoslovanski prelom od vzhodnega bloka, ⁴⁰⁸ je doprineslo k streznitvi, k opuščanju nerealnih iluzij in soočenju z realnostjo mednarodne politike. V debatah med politiki starega kova je bilo prisotnih vse manj razmišljanj o ustvarjanju opozicije in vračanju na stare tire ter vse več preprostih pogovorov in komentiranj vsakodnevnih zadev, med temi tudi političnih. V oddelku, ki je bil zadolžen za politike predvojnih strank, so tako lahko prebirali novice policijskih sodelavcev iz kroga prijateljev in družine Igorja Rosine, ki pa niso kaj dosti odstopale od številnih drugih poročil, ki so jih dobivali na mizo. Iz zbranih poročil o Igorju Rosini je Henrik Ribič leta 1951 sestavil analizo z oceno možnih nadaljnjih postopanj. V njej je preprosto povzel dotedanje zbrano gradivo in poudaril, da po pomladi 1950 izjave niso več tako ostro protirežimske, namignil, da bi že na temelju zbranega gradiva lahko sprožili kakšen postopek proti Rosini, a opozoril, da ne predlaga kakšnih ostrejših postopkov. »Vsekakor pa je potrebna nadaljnja analiza«, je zapisal na koncu. ⁴⁰⁹

Poslavljanje od policijsko dodeljene vloge pomembnega opozicijskega politika

Politična policija je tako še naprej spremljala Rosinovo družabno življenje in misli, kar pa ni prinašalo kakšnih posebej novih poudarkov o njegovih ocenah povojnega režima v Jugoslaviji. Informacije, da Rosina ni privrženec sistema in oblasti, niso bile nič novega in ne posebej pretresljive za službo, ki je nevarnost videla v vsakem nekoliko bolj kritičnem posamezniku. Da nekdo iz kroga izobražencev, ki so bili pod nadzorom policije, ne bi komentiral Kocbekove afere, je bilo skorajda neverjetno. Rosinovo ugotavljanje februarja 1952, da bo Kocbek

407 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 30-31, Mm 60762-60763.

408 Več o tej politiki gl. Lees, *Keeping Tito afloat*; Jakovina, *Američki komunistički saveznik*.

409 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 34-35, Mm 60766-60767.

najverjetneje izločen iz vodilnih struktur, ni bilo izjemno.⁴¹⁰ Rosinovo komentiranje, da podpis balkanskega pakta med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo pomeni, da »smo pa že, če ne dejansko, pa vsaj formalno pristopili k atlantskemu paktu«,⁴¹¹ potrjuje, da je Rosina redno spremljal notranje- in zunanjepolitično dogajanje. Precej pesimistično so poročevalci UDV ocenjevali njegove poglede na širjenje jedrske oborožitve in možno novo vojno, saj »po Rosinovem mnenju se ne približuje samo svetovna vojna, ampak propad človeštva«. Jugoslavija naj bi se poskušala po Rosinovem mnenju na vsak način izogniti vojni in obdržati nevtralnost.⁴¹²

Razočaranje nad potencialno opozicijo v Jugoslaviji je Rosina orisal ob ocenjevanju političnega obračuna z Milovanom Djilasom, ko je menil: »V tem slučaju je vsa opozicija, ki si domišlja, da ima večino ljudstva za seboj, igrala žalostno vlogo in je dokazala, da še ni zrela za borbo proti režimu in za prevzem oblasti.« Opozicija – kdo naj bi to bil, Rosina ni konkretnije nakazal – bi morala organizirati manifestacije in zbirati podpise v podporo Djilasu. »To bi napravilo ogromen vtis na vlado, če bi Djilas dnevno prejel n. pr. po 3.000 takih dopisnic,« je Rosinovo izjavo opisal sodelavec UDV.⁴¹³ Oceno, da je Rosina vesten v službi in da se drži zakonodaje, so analitiki UDV zabelili z oceno, značilno za njihovo ocenjevanje politikov starejše generacije, da Rosini več pomenita »služba in kruh kakor nevarno hvalisanje od strani opozicije«. ⁴¹⁴

Čeprav so se poročila o Rosini v drugi polovici petdesetih let še pomnožila, nikakor niso prinašala vsebinskih novosti. Zapisi, da je privrženec zahodne demokracije, da ni navdušen nad jugoslovanskim režimom, da ocenjuje jugoslovanski gospodarski sistem kot zavožen in ekonomsko neuspešen, da meni, da bi morali imeti večstrankarski sistem in da rezultati volitev ne prikazujejo realnega razpoloženja ljudstva, niso prinašali nikakršnih vsebinskih novosti v njegov vse debelejši policijski dosje. Pogosto ponavljanje njegove predvojne voditeljske vloge je Rosini občasno skorajda pripisovalo večjo politično težo, kot jo je v predvojni Jugoslaviji imel. Upoštevati je treba še, da ni bil več najmlajši in da se je pogosto razgovoril o treh otrocih, uspešnih študentih. Sodelavec (»Džoni«), ki je UDV prinesel večino poročil o Rosini v tem času, je decembra 1957 orisal, da le-ta odgovarja v stilu, da »govorim to, kar sem slišal, skratka hotel je pokazati, da pri aktualnih političnih problemih stoji v ozadju in novosti le registrira«. ⁴¹⁵

410 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 33, Mm 60765.

411 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 43, Mm 60795.

412 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 45–46.

413 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 46.

414 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 47.

415 SI AS 1931, ZA–1662, dok. 57, M121117.

V času pred volitvami leta 1958 je isti sodelavec poročal, da Rosina ni omejeval večstrankarskega sistema, da pa iz razgovorov veje občutek, »da ima v glavi parlamentarizem z večstrankarskim sistemom, vendar nikdar on ne omenja svoje stranke. (...) Zato menim, da je on to stvar že pokopal, čeprav bi verjetno z navdušenjem pozdravil ustanovitev še ene stranke.« Svojih misli Rosina ni skrival v svet zasebnosti, ni pa sodelavec UDV zasledil nikakršnih znakov, »da bi aktivno deloval proti ljudski oblasti ali bil kjerkoli vključen«. ⁴¹⁶

Ob pojavu nove generacije državnih nasprotnikov

Tovrstne ocene so se povsem skladale s splošno oceno UDV o bivših vodilnih politikih predvojnih političnih strank. Od srede petdesetih let se je pozornost politične policije od OMS (ostankov meščanskih strank), ki so jih ocenjevali kot pasivne, čedalje bolj preusmerjala proti mlajši generaciji intelektualcev, ki si je življenjski nazor oblikovala v povojnem svetu, v povsem drugačnih političnih okoliščinah kot starejši politiki. Notranje ministrstvo je to prvič povsem neposredno izpričalo v letnem poročilu za leto 1958: »Glede sovražno-propagandne aktivnosti ostankov meščanskih strank je poudariti, da se je le-ta v glavnem omejevala na razne diskusije in komentarje, to je, da ni bilo med njimi opaziti nekih organiziranih oblik sovražne dejavnosti, problem pa predstavlja mlajša inteligenca, ki se ne strinja s socialistično ureditvijo pri nas.« ⁴¹⁷

Ocena vloge Igorja Rosine v tedanjem času je bila skladna z ocenami iz tega letnega poročila policije. Kratka analiza njegove politične preteklosti iz decembra 1959 je tako po eni strani pričala, da je Rosina »tudi sedaj v aktivni obdelavi«, po drugi strani pa vnovič opozorila, da »v zadnjem času ne beležimo njegove sovražne dejavnosti v takem obsegu, kot je bilo to pred leti.« ⁴¹⁸ V pogovorih se je pogosto vračal v preteklost, v predvojne čase, poročila pa so vse pogosteje prinašala skorajda več izjav drugih družinskih članov kot pa Igorja Rosine samega. Dan pred silvestrovim 1959 je v dobrem razpoloženju povedal, »da nima nikakih stikov več s svojimi nekdanjimi zaupniki«. Razložil je, da »ve, da UDV na njega pazi, in je to UDV, ki ga je tedaj, ko je hotel zaprositi za advokaturu, tudi povedal.« V spominskem utrinku na orisani pogovor z UDV iz oktobra 1951 je povedal, da so ga vprašali, »zakaj ne organizira nekdanjih članov kmetijskih fantov in deklet v kaki reakcionarni ilegalni organizaciji«. Rosina je dejal, da jim je odvrnil takole: »Preveč pazite na mene.« ⁴¹⁹

416 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 59, M121120.

417 A MNZ, A-13-O, Letno poročilo za leto 1958, str. 3-4.

418 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 71-72.

419 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 78 (30. 12. 1959, str. 4).

Tudi kadar je v pogovorih s prijatelji ali kolegi na dnevni red prišlo vprašanje spreminjanja družbenega sistema v Jugoslaviji, je Rosina povedal, da nekdanjih prepričanj ni opustil, a je bil skeptičen do tega, da bi bile v tedanjem času radikalne spremembe z uvajanjem večstrankarskega sistema in iskanja prostora za politično opozicijo možne, prav tako pa tudi spreminjanje gospodarskega sistema v bolj ekonomično smer. Komentarji Igorja Rosine o aktualnem političnem dogajanju, ki so jih UDV prinašali njeni sodelavci, so postajali vse bolj skopi še posebej po tem, ko je vnovič dobil advokaturu in se bolj kot v branje aktualnega časopisja vrgel v branje tistih pravnih aktov, ki jih ni spremljal na prejšnjih službenih mestih. Tisto, kar se je že dolgo vedelo, so analitiki politične policije končno zapisali v sklepni del analize iz leta 1964. Po obnovi dotedanjih zabeležk iz Rosinovega dosjeja in poročil o ljudeh iz njegovega kroga so obsežno poročilo na sedmih straneh sklenili takole: »Glede na ugotovitve, da pri nobenem od nastopajočih v tej skupini ni več zaslediti aktivnega delovanja na oživljanju opozicije, niti druge aktivne sovražne dejavnosti, pač pa se izživljajo le še z raznimi komentarji, smatramo, da kontrola ni več potrebna in jo izregistriramo. V akciji smo koristili sodelavce in te bi obdržali tudi v prihodnje, da bi z njimi občasno spremljali dejavnost teh ljudi, predvsem v času volitev ali drugih važnejših političnih in gospodarskih dogodkov.«⁴²⁰

Ocenjevali bi sicer lahko, da je tudi politična policija spoznala, da je bilo sledenje Rosinovemu delu že dolgo vrsto let brezplodno početje. V tem Igor Rosina ni bil posebnost. Ko je po padcu Aleksandra Rankovića v politično nemilost pritisk na namišljene državne nasprotnike še popustil, je (verjetno) sledila tudi prva faza uničevanja dela dokumentov politične policije, zlasti dosjejev oseb, ki jih analitiki te službe niso več šteli za nevarne. V obdelavo je prišel tudi dosje Igorja Rosine. Uslužbenec, ki ga je vzel v roke, ga je na novo uredil in ob tem septembra 1967, dve leti pred Rosinovo smrtjo, v izvleček osebnega dosjeja zapisal: »Politično je še vedno starega mišljenja. Rad bi bil vodja kakšne opozicijske skupine, vendar je za to preboječ.« Zatem pa je uslužbenec policije zapisal, da kakšnih posebnih ukrepov proti njemu niso izvajali, »razen da je bil pod kontrolo«.⁴²¹

Na žalost pa ocene, da je potrebno »biti pod kontrolo«, niso odmrle niti po političnem slovesu Aleksandra Rankovića niti po slovesu režima, ki je pod kontrolo postavil med množico drugih tudi Igorja Rosino.

420 SI AS 1931, ZA-1662, dok. 110 (21. 1. 1964, str. 7).

421 SI AS 1931, ZA-1662, Novak Dane: Izvleček iz osebnega dosjeja, 26. 9. 1967.